

Het dilemma van datasolidariteit

Daniel Kapitan

De Franse filosoof Rousseau schreef in 1755 dat maatschappelijke ongelijkheid ontstond toen iemand een stuk land afrasterde en zei 'dit is van mij'. Hij waarschuwde: luister niet naar een dergelijke bedrieger; zodra je vergeet dat de vruchten van de aarde ons allemaal toebehooren, ben je verloren.

„Wie bepaalt nu eigenlijk wat we met al die data doen?“

Bijna drie eeuwen later worstelen we met hetzelfde probleem, alleen worden de hekken nu om data gezet. Sociale mediaplatforms zeggen nauwelijks wat ze met onze informatie doen, terwijl Europa daar duidelijke regels voor heeft.¹

Het gesprek hierover onttaardt vaak in een strijd tussen 'goed' en 'kwaad': de samenleving versus een paar kapitaalcrachtige bedrijven. Maar daarmee missen we de kern. Het idee van persoonlijk bezit zit zo diep ingebakken dat we vergeten zijn dat er andere manieren zijn om een gemeenschap vorm te geven. Waarom zien we data niet als collectieve bron, in plaats van persoonlijk bezit? En

wie bepaalt nu eigenlijk wat we wel of niet met al die data doen?

Opmerkelijk genoeg kennen data geen wettelijke grondslag voor eigendom. De afspraak is alleen dat iedereen in Europa zeggenschap heeft over zijn eigen persoonsgegevens. De actuele discussies gaan dus vooral over privacy, niet over de vraag of data een gemeengoed zou moeten zijn. 'Ik bepaal wat er met mijn data gebeurt' is verheven tot een absoluut principe, boven alle andere afwegingen.

Intussen staan we voor grote transitieopgaven. Denk aan het hergebruiken van administratieve zorgdata voor beter inzicht in wachtlijsten, doorverwijzingen en capaciteit. Maar als we geen meer solidaire manier vinden om met data om te gaan, blijft de informatie die ons zorgstelsel zo hard nodig heeft, simpelweg onvoldoende bruikbaar.

Gelukkig zie ik in de onderstroom allerlei initiatieven ontstaan die uitgaan van gemeenschappelijk bezit: coöperatieve voedselbossen, knarrehofjes waar mensen voor elkaar zorgen en broodfondsen waarin zelfstandig ondernemers elkaar verzekeren bij ziekte. Wanneer we volgens dezelfde principes van solidariteit ook onze data als gemeengoed beheren, kunnen we een meer integrale afweging maken van wat hergebruik van data de samenleving kan opleveren. Voor de risico's

die dat met zich meebrengt, zouden we een dataombudsman kunnen instellen, die via hoor-en-wederhoor transparantie afdwingt over wat er met data gebeurt. En bedrijven die gebruikmaken van gemeenschappelijke data zouden een deel van hun opbrengst moeten afdragen om het beheer ervan te financieren.

Vrijwel alle wijsheidstradities wijzen op het belang van onderlinge afhankelijkheid. In de digitale wereld is dat niet anders. Zonder open-source software had internet nooit bestaan. Zonder Wikipedia was ChatGPT nooit gebouwd. Het is niet langer houdbaar dat economische en financiële machten bepalen hoe onze digitale toekomst eruitziet. We moeten collectief handelen en data als gemeengoed behandelen, zodat publieke waarden en commerciële belangen beter in balans komen. Het is tijd voor meer datasolidariteit. ●

Bron

- mozillafoundation.org/en/campaigns/demand-the-data-whats-really-going-viral/.

